

A romantika kérdéseivel foglalkozó munkaértekezlet folytatása volt annak a konferencia sorozatnak, amelyet a Művészettörténeti Kutató Csoport a művészettörténeti kézikönyv előkészítéseként rendezett a módszertani-terminológiai problémák tisztázására. Természetesen e konferenciák rendezésekor a cél nem annyira a problémák megoldása volt, mint inkább a problémák felvetése, és kísérlet a terminológia használatának egységesítésére, a nézőpontok közös nevezőre hozására.

E vállalkozásból fakadt, hogy a konferencia résztvevői többféle aspektusból kísérelték megközelíteni a romantika fogalmát. Hiszen egészen más problémák vetődnek fel, ha a romantikát mint homogén korstílust próbáljuk meghatározni, vagy pedig ha stíluskritikai alapon operatív rendező elvként tételezzük. Egyértelmű ugyanis, hogy nem beszélhetünk homogén romantikus stílusról, ugyanakkor a romantikus életérzésnek, magatartásformának megvannak a sajátos formajegyei, ezek leírhatók, elemezhetők. Ha a művészettudomány aspektusából hiba is lenne a romantikáról, mint homogén stílusról beszélni, hiszen lényegét illetően nincs „romantikus stílusú” építéset, – mert egy neo-stílust nem lehet egzisztenciális, meghatározó tényezőként értelmezni, – teljesen jogos a történeti kutatás szempontjából analizálni a romantika korának építésetét, mindenekelőtt a neogótikát, amely sok vonatkozásban tükrözi a romantika korának szellemét. Anélkül, hogy önálló stílus-eremtő erőt tudna felmutatni, létre tudta volna hozni sajátos grammatikáját, lexikáját, márpedig minden önálló stílusnak ez nélkülözhetetlen előfeltétele. Másként vetődik fel tehát a kérdés – mint bizonyították az előadások – az elmélet síkján, mint a gyakorlati kutatás szintjén. Talán közelebb kerültek volna e kutatási szempontok, ha célunknak megfelelően elmélyültebben elemezhetők volna a magyar romantika specifikumait, a programok és megvalósulások viszonyát.

E hiányok ellenére pozitívumnak tekinthető azonban, hogy az előadások után – nem utolsósorban a történeti és irodalomtörténeti előadások segítségével – világosabban rajzolódik ki a romantika arculatának néhány sajátos vonása, különös tekintettel a magyarországi sajátosságokra. Az előadások érintették a „nemzeti” művészet romantikus koncepciójának jelentkezését, a provinciális fejlődés problémáját, az ebből fakadó sajátos vonásokat, a velük kapcsolatos ikonográfiai kérdéseket. Kétségtől a magyar romantika sajátosságai keresésekor az itt vázolt úton kell tovább haladni.

E témakörből fakadt, hogy több előadás érintette a romantika és a historizmus kapcsolatának kérdését. Márcsak azért is szembe kellett nézni e kérdéskörrel, mert a kézikönyv szerkezeti struktúrája is elválaszthatatlan tisztázásától. Általános volt a megállapítás, hogy az építésetben a romantika sajátos vonásait csupán a historizmus nagyobb hatókörű problémakörén belül lehet meghatározni. A festészetben más a helyzet, itt valóban meghatározhatók és elemezhetők a romantika sajátos stílusvonásai, jóllehet itt is rendkívül fontos a romantika jegyeinek összevetése a vele gyakran szimbiotikus irányokkal, tisztázandó tehát a romantika és a polgári realizmus és a részben a romantika újjászületésének tekinthető szimbolizmus viszonya.

Az előadásokból kiviláglott, hogy tisztázandó a romantika időbeli elhelyezése: mennyiben része a felvilágosodás nagy áramlatának, miben tér el a klasszicizmustól, illetve a stíluseltérések ellenére is mennyiben szimbiotikus vele.

A munkaértekezlet eredményei közé tartozik, hogy sok új problémát vetett fel. Természetesen ez nehezíti az operatív munkát, de alapja a továbblépésnek. Ezért a munkaértekezletet egyszerre tekinthetjük úgy, hogy segítségére volt „A magyarországi művészet 1780–1890” kézikönyv előmunkálatainak, ugyanakkor programot adott egy elmélyült magyarországi romantikakutatásnak is.

Schlusswort

Die Tagung über Fragen der Romantik bildete die Fortsetzung einer Folge von Konferenzen, die von dem Institut für Kunstgeschichte veranstaltet werden, um je einen Band des Handbuchs der ungarischen Kunstgeschichte vorzubereiten und methodologische und terminologische Probleme zu klären. Die Veranstalter versprachen sich davon weniger die Lösung der Probleme als ihre Herausstellung, man unternahm den Versuch, die Terminologie zu vereinheitlichen und die Gesichtspunkte auf einen gemeinsamen Nenner zu bringen.

Es folgte also aus dem Charakter dieses Unternehmens, wenn die Konferenzteilnehmer aus verschiedenen Gesichtspunkten an den Begriff der Romantik herangingen. Es wirf ja ganz andere Probleme auf, wenn man die Romantik als einen homogenen Zeitstil zu definieren sucht, oder wenn man sie auf stilkritischer Grundlage als operatives Ordnungsprinzip annimmt. Es ist nämlich eindeutig, dass es keinen homogenen romantischen Stil gibt, zugleich aber die Romantik als Lebensgefühl und Verhaltensweise dennoch bezeichnende Formmerkmale aufweist, die sich beschreiben und analysieren lassen. So verfehlt es wäre, aus dem Aspekt der Kunstwissenschaft von Romantik als homogenem Stil zu sprechen, da es doch dem Wesen nach keine Architektur „von romantischem Stil“ gibt – ein Neo-Stil lässt sich nicht als existenzieller, bestimmender Faktor auslegen –, so berechtigt ist es, aus dem Aspekt der historischen Forschung die Architektur der Zeit der Romantik zu analysieren, vor allem die Neugotik, die in vieler Hinsicht den Geist der Epoche der Romantik widerspiegelt – ohne dass sie imstande gewesen wäre, ihre eigene Grammatik und Lexik hervorzubringen, also eine stilschaffende Kraft gewesen zu sein, was ja eine unbedingte Voraussetzung jedes selbständigen Stils ist. Die Frage stellt sich also – dies ergibt sich eindeutig aus den Beiträgen – unterschiedlich in der Theorie und in der Praxis der Forschung. Die Gesichtspunkte der Forschung hätten sich vielleicht stärker nähern können, wenn wir, entsprechend unserer ursprünglichen Zielsetzungen den spezifischen Eigenheiten der ungarischen Romantik, dem Verhältnis der Programme und ihrer Verwirklichung, mehr Aufmerksamkeit geschenkt hätten.

Trotz dieser Mängel können wir nach den Vorträgen – nicht zuletzt dank den Literaturwissenschaftler- und Historiker-Kollegen – folgende Ergebnisse verzeichnen: einige spezifische Züge der Romantik, besonders die ungarischen Eigenheiten, haben sich deutlicher abgezeichnet. In den Vorträgen wurden die romantische Konzeption der „nationalen“ Kunst, die Problematik der provinziellen Entwicklung, die daraus abzuleitenden bezeichnenden Merkmale und diesbezügliche ikonographische Probleme angesprochen. Bei der Suche nach den Eigenheiten der ungarischen Romantik werden wir zweifelsohne den hier eingeschlagenen Weg weiter verfolgen müssen.

Es ergab sich aus der Natur des Themenkreises, dass in mehreren Beiträgen das Verhältnis von Romantik und Historismus behandelt wurde. Dieser Fragenkomplex musste um so mehr beleuchtet werden, da die Struktur des Handbuchs zum Teil von seiner Klärung abhängt. Es wurde übereinstimmend festgestellt, dass sich die spezifischen Züge der Romantik in der Architektur nur innerhalb eines Problemkreises von grösserer Tragweite, im Rahmen des Historismus bestimmen lassen. Mit der Malerei verhält es sich ganz anders, denn dort sind die spezifischen Stilmerkmale der Romantik erkennbar und analysierbar, obwohl es auch dort ausserordentlich wichtig ist, diese Merkmale mit denen der gleichzeitig bestehenden sonstigen Richtungen zu vergleichen. Es wäre also das Verhältnis der Romantik zum bürgerlichen Realismus und zum Symbolismus zu klären – letztere lässt sich in gewisser Hinsicht als Wiedergeburt der Romantik betrachten.

Aus den Vorträgen ging auch hervor, dass die zeitliche Ansetzung der Romantik noch zu klären ist: inwieweit ist sie ein Teil der grossen Strömung der Aufklärung, hebt sie sich vom Klassizismus ab bzw. inwieweit sie trotz aller stilistischen Unterschiede eine Symbiose mit ihm eingegangen ist.

Es gehört schliesslich zu den Ergebnissen der Arbeitstagung, dass sie zahlreiche neue Probleme aufgeworfen hat. Dies erschwert zwar die operative Arbeit, bildet aber zugleich die Grundlage der weiteren Entwicklung. Im Endergebnis verdanken wir dieser Tagung einerseits wertvolle Anregungen zu den Vorarbeiten des Bandes „Ungarische Kunst 1780–1890“ der Handbuchreihe, andererseits die Umrisse des Programmes einer tiefgehenden Erforschung der ungarischen Romantik.

Ara: 50. — Ft

MEGVÁSÁROLHATÓ KIADVÁNYAINK

(MTA Művészettörténeti Kutató Csoport titkársága, Budapest Üri u. 62.

1014.

Postacím: 1250 Budapest I. Pf. 27.)

Ars Hungarica

A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának közleményei. 1973–

1974. Suppl. 1.	30 Ft
1975/1.	30 Ft
1975/2.	30 Ft
1976/2.	30 Ft
1978/2.	30 Ft
1979/1.	45 Ft
1980/1.	50 Ft
1980/2.	50 Ft
1983/1.	50 Ft
1983/2.	50 Ft
1984/1.	50 Ft
1984/2.	50 Ft
1985/1.	50 Ft
1985/2.	50 Ft
1986/1.	50 Ft
1986/2.	50 Ft

Művészettörténeti Füzetek

13/1–2. BALOGH Jolán: Varadinum: Várad vára. Bp., Akadémiai Kiadó, 1982. 1–2. köt. 163 Ft

14. GERVERS-MOLNÁR Veronika: Sárospataki síremlékek. Bp., Akadémiai kiadó, 1983. 71 Ft

15. Cs. DOBROVITS Dorottya: Építkezés a 18. századi Magyarországon. Bp., Akadémiai Kiadó, 1983. 64 Ft

*

Művészettörténeti Tanulmányok

Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1956–1958. Bp., 1960. 45 Ft

Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1959–1960. Bp., 1961. 50 Ft

*

Iratok a Magyar képzőművészet történetéhez

1. füzet., 1945. A forrásanyagot válogatta és e füzetet szerk. Kiss Dezső. Bp., 1973. 30 Ft

Acta Cassae Parochorum

7. füzet., Erdélyi, váci és veszprémi egyházmegye 1733–1779: művészettörténeti adatok. Az anyagot gyűjtötte Bónisné Wallon Emma, Sprenger Mária. Bp., 1980. 50 Ft

*

Urbaria et Conscriptiones

5. füzet., 51–70 fasciculus: művészettörténeti adatok: Abos–Zsujta. Az anyagot gyűjtötte Baranyai Béláné, Csernyánszky Mária, szerk. Bobrovsky Ida. Bp., 1979. 50 Ft

6. füzet., 71–100 fasciculus: művészettörténeti adatok. Az anyagot gyűjtötte Baranyai Béláné, Csernyánszky Mária, szerk. Bobrovsky Ida. Bp., 1981. 55 Ft

7. füzet (1–2.), 101–200 fasciculus: művészettörténeti adatok. Az anyagot gyűjtötte Baranyai Béláné, Csernyánszky Mária, szerk. Bobrovsky Ida. Bp., 1984. 120 Ft

*

Önálló kiadványok

Magyar aktivizmus: Kiállítás a Janus Pannonius Múzeumban 1973. A kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette Szabó Júlia. Bp., 1973. 20 Ft

Fülep Lajos emlékszoba: A Magyar Tudományos Akadémia Fülep Lajos emlékülésén 1975. február 5-én elhangzott előadások: Fülep Lajos életrajzi adatai: vezető az emlékszobában. Pécs, 1975. 67 Ft

Művészet I. Lajos király korában 1342–1382: katalógus. Szerk. Marosi Ernő, Tóth Melinda, Varga Livia. Székesfehérvár, Bp., 1982. 80 Ft

CSATKAI Endre: Kazinczy és a képzőművészetek. (1925). Az előszót Zádor Anna, az utószót és képválogatást Rózsa György készítette. Szerkesztette: Galavics Géza, Bp., 1983. 70 Ft

A középkori Magyarország főpapi pecsétjei a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának pecsétmátsolat-gyűjteménye alapján. Szerk. Bodor Imre. Irta Bodor Imre, Füge-di Érik, Takács Imre. Bp., 1984. 45 Ft

Az Ars Hungarica eddig megjelent példányai megvásárolhatók az Akadémiai Könyvesboltban (Budapest, Váci u. 22. 1052)